

هفتگاه دستگاه‌ها، مقام‌ها و شش دانگ موسیقی ایرانی
(همراه نت آهنگ برای تار و سه تار)

نویسنده:
آیت‌الله‌عظمی‌المرکز آیت‌الله کاکاوند

انتشارات اندیشه فاضل

سرشناسه	: حقی کاکاوند، آیت، ۱۳۶۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: هفتگاه دستگاه‌ها، مقام‌ها و شش‌دانگ موسیقی ایرانی (همراه نت آهنگ برای تار و سه‌تار) / نویسنده آیت حقی کاکاوند.
مشخصات نشر	: تهران: اندیشه فاضل، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۴۰۰ ص: مصور، جدول.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۴۱۹-۲۳-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: موسیقی ایرانی -- دستگاه‌ها / Music, Iranian -- Dastgah
موضوع	: موسیقی ایرانی -- گام‌ها / Music, Iranian -- Scales
موضوع	: موسیقی ایرانی -- دستگاه‌ها -- ردیف -- پارتیسیون
موضوع	: Music, Iranian -- Dastgah -- Radif -- Scores and parts
موضوع	: موسیقی برای تار -- قطعه‌های آموزشی -- پارتیسیون
موضوع	: موسیقی برای سه‌تار -- قطعه‌های آموزشی -- پارتیسیون
موضوع	: Tar (Lute) music -- Teaching pieces -- Scores and parts
موضوع	: Setar music -- Teaching pieces -- Scores and parts
رده بندی کنگره	: ۸۷۳۴۳
رده بندی دیویی	: ۷۸۹/۱۶۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۸۵۹۹۹۲

مرکز پخش: انتشارات اندیشه فاضل

www.andishe-fazel.ir

تهران، میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی، ابتدای خیابان روانشهر، کوچه دولتشاهی

پلاک ۱ واحد ۴ تلفن: ۰۱۸ ۶۶۹۵۴۰ - همراه: ۰۹۱۲۱۹۷۹۹۷۰

هفتگاه دستگاه‌ها، مقام‌ها و شش‌دانگ موسیقی ایرانی (همراه نت آهنگ برای تار و سه‌تار)

مؤلف	آیت حقی کاکاوند
ناشر	اندیشه فاضل
نوبت چاپ	اول-۱۴۰۱
شمارگان	۱۰۰ نسخه
قیمت	۲۰۰۰۰ تومان
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۷۴۱۹-۲۳-۸

فهرست

پیشگفتار

۱	فصل اول: تعاریف
۱-۱	زبان و مشکلات آن
۱-۱-۱	چرا هیچ خطی، هیچگاه کامل نیست
۲-۱-۱	زبان و یکپارچگی
۲-۱	خنیانگری
۳-۱	پهنه صوتی
۳-۱-۱	گستره صوتی
۴-۱	سازهای ایرانی و پیشینه آن‌ها
۱-۴-۱	ساز تنبور
۲-۴-۱	ساز چنگ و پهنه صدای آن
۳-۴-۱	ساز بریت و پهنه صدای آن
۴-۴-۱	ساز نی و پهنه صدای آن
۵-۴-۱	ساز قیچک و پهنه صدای آن
۶-۴-۱	ساز کمانچه و پهنه صدای آن
۷-۴-۱	ساز قانون و پهنه صدای آن
۸-۴-۱	پدید آمدن ساز پیانو
۹-۴-۱	پدید آمدن ساز گیتار (قیتار)
۵-۱	نغمه نگاری (نت نویسی) در گذشته ایران
۶-۱	ریتم یا وزن
۷-۱	اندازه (فاصله یا بعد)
۱-۷-۱	ذو الاربع

۱۴	۲-۷-۱ ذوالخمس
۱۴	۳-۷-۱ طنینی
۱۵	۴-۷-۱ بقیه
۱۵	۵-۷-۱ مجنب
۱۵	۶-۷-۱ بیش طنینی (طنینی مستزاد)
۱۶	۷-۷-۱ ذوالکل یا دور کامل یا گام یا هنگام یا فرازین (اکتاو)
۱۶	۸-۷-۱ درجه
۱۶	۹-۷-۱ مرتبه
۱۶	۱۰-۷-۱ دانگ
۱۸	۱۱-۷-۱ ذوالکل مرتین
۱۸	۱۲-۷-۱ جمع
۱۸	۱۳-۷-۱ جمع ناقصه
۱۹	۸-۱ ویژگی نغمه‌ها
۱۹	۱-۸-۱ نغمه آغاز
۱۹	۲-۸-۱ نغمه ناپایدار (نت متغیر)
۱۹	۳-۸-۱ نغمه گذرا یا نیم فرود (ایست)
۲۰	۴-۸-۱ نغمه فرود (نت پایانی یا خاتمه)
۲۰	۵-۸-۱ پرده یا نغمه نشان (نت شاهد)
۲۳	۶-۸-۱ تن رهبر یا تونیک (نغمه پایه)
۲۳	۱-۶-۸-۱ تفاوت نغمه نشان با نت پایه
۲۴	۲-۶-۸-۱ تفاوت نت آغاز، شاهد و خاتمه
۲۵	۹-۱ هماهنگ (هارمونیک) و لحن (ملودیک)
۲۵	۱۰-۱ فاصله ملایم و ناملایم
۲۵	۱۱-۱ ادوار
۲۶	۱۲-۱ خنیاگری تونال و آتونال
۲۶	۱۳-۱ مد، مایه و مقام در ادوار
۲۷	۱-۱۳-۱ انواع مقام ادوار
۲۸	۲-۱۳-۱ عوامل ساختن مد
۲۸	۳-۱۳-۱ تمایز مقام‌ها
۲۸	۱۴-۱ قالب‌های خنیاگری دستگاهی ایران
۲۸	۱-۱۴-۱ گوشه
۳۰	۱-۱-۱۴-۱ ساختمان گوشه
۳۰	۲-۱-۱۴-۱ گوشه اوج
۳۰	۳-۱-۱۴-۱ گوشه فروداشت (فرود)
۳۱	۲-۱۴-۱ پیش‌درآمد

۳۲	۱-۱۴-۲ تاریخ سازندگی پیش درآمد
۳۲	۲-۱۴-۲ نام گذاری پیش درآمد
۳۳	۳-۱۴-۱ درآمد
۳۳	۴-۱۴-۱ چهار مضارب
۳۴	۵-۱۴-۱ ضربی
۳۴	۱-۵-۱۴-۱ فرم ضربی خوانی
۳۵	۲-۵-۱۳-۱ ضرب آهنگ
۳۵	۳-۵-۱۴-۱ قطعه
۳۵	۶-۱۴-۱ رنگ
۳۶	۷-۱۴-۱ بلد (تصنیف)
۳۷	۱-۷-۱۴-۱ فرم کلاسیک تصنیف
۳۷	۲-۷-۱۴-۱ ترانه
۳۹	۳-۷-۱۴-۱ سرود
۳۹	۴-۷-۱۴-۱ چکامه
۳۹	۸-۱۴-۱ قطعات آوازی
۴۰	۱-۸-۱۴-۱ موالیان
۴۱	۹-۱۴-۱ تحریر
۴۱	۱۵-۱ ردیف
۴۲	۱-۱۵-۱ منقدان ردیف
۴۴	۱۶-۱ دستگاه
۴۶	۱-۱۶-۱ فرم پنج بخشی دستگاه
۴۷	۲-۱۶-۱ شناسه های یک دستگاه
۴۷	۱۷-۱ آواز
۴۸	۱۸-۱ مدگردی و پرده گردانی
۴۹	۱۹-۱ مرکب خوانی
۴۹	۲۰-۱ مرصع خوانی

فصل دوم: اعتدال فواصل خنیاگری ایران ۵۱

۵۱	۱-۲ فارابی و ظهور مکتب منتظمیه
۵۸	۱-۱-۲ فارابی و پرده بندی یکسان
۶۱	۲-۲ فواصل موسیقی دیگر دانشمندان ایران
۶۳	۳-۲ فواصل ۱۷ پرده ای ارموی
۶۹	۱-۳-۲ جدول فواصل گام ۱۷ پرده ای ارموی
۷۰	۴-۲ مقامات ۱۲- گانه گذشته ایران
۷۳	۵-۲ گام ۲۴ ریز (ربع) پرده ای وزیری و ظهور مکتب میانه (اعتدال) یکسان (مساوی)

۷۴	۱-۵-۲ اندازه‌های ۲۴ ریز (ربع) پرده‌ای
۷۴	۱-۱-۵-۲ فواصل کاسته و افزوده
۷۴	۲-۱-۵-۲ فواصل مترادف
۷۵	۳-۱-۵-۲ فواصل وارون (معکوس)
۷۵	۴-۱-۵-۲ روش محاسبه اندازه (فواصل) بنیهای
۷۷	۵-۱-۵-۲ فواصل گام کروماتیک
۷۹	۶-۲ منتقدان گام معتدل خنیاگری ایران
۸۰	۱-۶-۲ پاسخ به گام اعتدال از داریوش طلایی
۸۲	۷-۲ کوک تار و سه تار ۲۸ پرده‌ای پیشنهادی نیما فریدونی
۸۴	۸-۲ ارتباط خنیاگری ایرانی و غربی
۸۵	۱-۸-۲ گام کوچک (مینور) طبیعی (تنوریک)
۸۶	۲-۸-۲ گام بزرگ (ماژور) طبیعی

۸۷ فصل سوم: نگاهی بر خنیاگری ایرانی

۸۷	۱-۳ نگاهی بر خنیاگری بومی (فولک) اقوام ایران
۸۸	۱-۱-۳ خنیاگری کردی
۸۸	۱-۱-۱-۳ دسته‌بندی گونه‌های موسیقایی مناطق کردنشین
۸۹	۲-۱-۱-۳ سازهای مناطق کردنشین
۹۰	۳-۱-۱-۳ گونه‌های آوازی کردی
۹۳	۲-۱-۳ خنیاگری لری
۹۶	۱-۲-۱-۳ اصالت در استفاده از آلات و ابزار موسیقی لرستان
۹۷	۲-۲-۱-۳ اصالت در پایه و مایه آواز یا گویش لری
۹۸	۳-۱-۳ خنیاگری لک
۱۰۰	۲-۳ نتیجه‌گیری خنیاگری اقوام ایران
۱۰۲	۳-۳ تحول خنیاگری دستانی به مقامی و دستخوش آن به دستگاهی
۱۰۵	۱-۳-۳ تقسیم‌بندی دستگاه‌ها
۱۰۶	۲-۳-۳ دستگاه، نغمه (آواز)، گوشه و ردیف
۱۱۰	۴-۳ دوران افول خنیاگری ایران

۱۱۱ فصل چهارم: دستگاه‌های خنیاگری ایران

۱۱۱	۱ دستگاه راست
۱۱۱	۱-۱ مقام رست (راست) عربی
۱۱۲	۲-۱ مقام راست ترکی
۱۱۳	۱-۲-۱ بخش‌بندی مقامات ترکی بر پایه دایره
۱۱۳	۳-۱ دایره‌های سازنده دستگاه راست

۱۱۵	۴-۱ گام و گستره دستگاه راست
۱۱۶	۵-۱ آنالیز برخی از گوشه‌های دستگاه راست
۱۲۱	۶-۱ پرده‌گردانی دستگاه راست به دستگاه‌های دیگر
۱۲۲	۷-۱ نمونه آهنگ در دستگاه راست
۱۲۷	۲ دستگاه شور
۱۲۸	۱-۲ فواصل و گام دستگاه شور لا
۱۳۱	۲-۲ فواصل و گام دستگاه شور ر
۱۳۲	۳-۲ فواصل و گام دستگاه شور سل
۱۳۴	۴-۲ فواصل و گام دستگاه شور می
۱۳۶	۵-۲ فواصل و گام دستگاه شور دو
۱۳۷	۶-۲ آنالیز و پرده‌گردانی برخی از گوشه‌های دستگاه شور
۱۳۷	۱-۶-۲ مناطق دستگاه شور
۱۴۹	۳ دستگاه سه‌گاه
۱۵۰	۱-۳ گام و گستره دستگاه سه‌گاه
۱۵۱	۲-۳ آنالیز و پرده‌گردانی برخی از گوشه‌های دستگاه سه‌گاه
۱۵۸	۳-۳ نمونه آهنگ در دستگاه سه‌گاه
۱۶۱	۴ دستگاه ابوعطا
۱۶۱	۱-۴ فواصل دستگاه ابوعطا
۱۶۴	۲-۴ آنالیز و پرده‌گردانی برخی از گوشه‌های دستگاه ابوعطا
۱۶۷	۳-۴ نمونه‌ای از آهنگ‌های دستگاه ابوعطا
۱۷۳	۵ دستگاه بیات زنده (ترک)
۱۷۴	۱-۵ گام و گستره دستگاه بیات زنده
۱۷۷	۲-۵ آنالیز و پرده‌گردانی برخی از گوشه‌های دستگاه بیات زنده
۱۸۰	۳-۵ نمونه آهنگ دستگاه زنده
۱۸۳	۶ دستگاه نوا
۱۸۵	۱-۶ گام و گستره دستگاه نوا
۱۸۶	۲-۶ آنالیز و پرده‌گردانی برخی از گوشه‌های دستگاه نوا
۱۹۳	۳-۶ نمونه آهنگ دستگاه نوا
۱۹۷	۷ دستگاه افشاری
۱۹۸	۱-۷ گام و گستره دستگاه افشاری
۲۰۰	۲-۷ آنالیز و پرده‌گردانی برخی از گوشه‌های دستگاه افشاری
۲۰۴	۳-۷ نمونه آهنگ‌های دستگاه افشاری
۲۰۹	۸ دستگاه دشتی
۲۱۰	۱-۸ گام و گستره دستگاه دشتی
۲۱۲	۲-۸ آنالیز و پرده‌گردانی برخی از گوشه‌های دستگاه دشتی

۳-۸	مقایسه دستگاه دشتی با دیگر دستگاهها	۲۱۵
۴-۸	نمونه آهنگ دستگاه دشتی	۲۱۶
۹	دستگاه حسینی	۲۲۴
۱-۹	گام و گستره دستگاه حسینی	۲۲۶
۱۰	دستگاه عراق (چهارگاه)	۲۲۸
۱-۱۰	گام و گستره دستگاه عراق	۲۲۹
۲-۱۰	آنالیز و پرده گردانی در برخی از گوشه های دستگاه عراق	۲۳۰
۳-۱۰	نمونه آهنگ های در دستگاه عراق	۲۳۶
۱۱	دستگاه همایون	۲۴۰
۱-۱۱	گام و گستره دستگاه همایون	۲۴۰
۲-۱۱	آنالیز و پرده گردانی برخی از گوشه های دستگاه همایون	۲۴۳
۳-۱۱	نمونه آهنگ در دستگاه همایون	۲۴۹
۱۲	دستگاه شوشتری	۲۵۷
۱-۱۲	گام و برخی از گوشه های دستگاه شوشتری	۲۵۸
۲-۱۲	نمونه آهنگ در دستگاه شوشتری	۲۶۱
۱۳	دستگاه اصفهان	۲۷۰
۱-۱۳	گام و گستره دستگاه اصفهان	۲۷۱
۲-۱۳	آنالیز و پرده گردانی برخی از گوشه های دستگاه اصفهان	۲۷۹
۳-۱۳	نمونه آهنگ دستگاه اصفهان	۲۸۳
۱۴	دستگاه ماهور	۲۸۷
۱-۱۴	گام و گستره دستگاه ماهور	۲۸۸
۲-۱۴	آنالیز و پرده گردانی برخی از گوشه های دستگاه ماهور	۲۸۹
۳-۱۴	گسترش پلکانی نفحات	۳۰۴
۱-۳-۱۴	محورهای ماهور	۳۰۴
۴-۱۴	نمونه آهنگ دستگاه ماهور	۳۰۸
۱۵	دستگاه بیات کرد	۳۱۱
۱-۱۵	برخی از گوشه های دستگاه بیات کرد	۳۱۱
۲-۱۵	گام و گستره دستگاه بیات کرد	۳۱۴
۳-۱۵	نمونه آهنگ دستگاه بیات کرد	۳۱۷
۱۶	دستگاه پرچین (حصار)	۳۲۰
۱-۱۶	گام و گستره دستگاه پرچین	۳۲۱
۱۷	دستگاه ایراک	۳۲۶
۱-۱۷	گام و گوشه های دستگاه ایراک	۳۲۶
۲-۱۷	نمونه آهنگ دستگاه ایراک	۳۲۹
۱۸	دستگاه شکسته	۳۳۰

۳۳۰	۱-۱۸ گام و گستره دستگاه شکسته
۳۳۳	۲-۱۸ نمونه آهنگ دستگاه شکسته
۳۳۴	۱۹ دستگاه دلکش
۳۳۷	۱-۱۹ آنالیز گام و پرده‌گردانی دستگاه دلکش
۳۳۹	۲-۱۹ نمونه آهنگ دستگاه دلکش
۳۴۱	۲۰ دستگاه نهفت
۳۴۲	۱-۲۰ گام و گستره دستگاه نهفت
۳۴۲	۲-۲۰ نمونه آهنگ دستگاه نهفت
۳۴۴	۲۱ دستگاه ناسازگار (مخالف)
۳۴۵	۱-۲۱ گام دستگاه ناسازگار
۳۴۷	۱-۲۱ پیشنهاد دانگ با فواصل اعتدال دستگاه ناسازگار از نیما فریدونی
۳۴۸	۲-۲۱ نمونه آهنگ دستگاه ناسازگار
۳۵۶	۲۲ دستگاه شیراز
۳۵۶	۱-۲۲ گام دستگاه شیراز
۳۵۷	۲-۲۲ برخی از آهنگ‌های دستگاه شیراز
۳۵۹	۲۳ دستگاه مور (مویه)
۳۶۰	۱-۲۳ گام و گستره دستگاه مور (مویه)
۳۶۱	۲-۲۳ نمونه آهنگ دستگاه مور
۳۶۳	۲۴ دستگاه حجاز
۳۶۴	۱-۲۴ گام دستگاه حجاز
۳۶۴	۲-۲۴ نمونه آهنگ دستگاه حجاز
۳۶۵	۲۵ دستگاه بوسلیک
۳۶۶	۱-۲۵ گام و گستره دستگاه بوسلیک
۳۶۸	۲-۲۵ نمونه آهنگ در دستگاه بوسلیک
۳۷۱	۲۶ دستگاه آشور
۳۷۲	۱-۲۶ گام و گستره دستگاه آشور
۳۷۳	۲۷ دستگاه راک
۳۷۳	۱-۲۷ گام و گستره دستگاه راک
۳۷۴	۲-۲۷ نمونه آهنگ دستگاه راک
۳۷۹	۲۸ گام و گستره دستگاه رهاب
۳۷۹	۱-۲۸ نمونه آهنگ دستگاه رهاب
۳۸۱	۲۹ گام و گستره دستگاه شیدا
۳۸۱	۱-۲۹ نمونه آهنگ دستگاه شیدا
۳۸۱	۶ دانگ موسیقی ایرانی

پیش گفتار

هدف از نوشتن کتب حاضر، آموزش و پرورش و تشریح مباحث دستگاه های خیاگری و هنر است، چرا که بر اساس پژوهش های انجام شده در صدایک فرم گذشته خیاگری متاخر به دستگاه تغییر یافته که پیش از متاخر (دوره ای مرسوب به منای جایگاه و عمل قزوگیری است)، خیاگری و هنر به نام و نام (جایگاه قزوگیری و کفتم) دست روی دست ساز بود است.

از سوی دیگر به نام با توجه به اینکه هنر به نام، جایگاه هنر است، از هنر دانسته و نام استاده مرشد است. فاراداد دانسته بزرگ با توجه به دو اصل فنا و خورشید برای خیاگری، خیاگری و هنر به نام به نام سر و نام مرده و اساس خیاگری و هنر به نام و ترکیه، هنوز بر نام منوال است، البته تغییرات در سال های اخیر در کام موسیقی و نام انجام شده است.

آنچه نگارنده در این کتاب داشت که کتب حاضر را به نام به نام خیاگری و هنر و هنر و نام در پنج زیادی را در یک و یادگیری و نام به نام و در آنجا که رشته بنام کارشناس شده یا هنر بود و این را در یک کرده که خیاگری و هنر را هنر و است (اول خیاگری بیکانه به نام) پرداخته اند که یا هنر و است، شور و تاخت با تغییر خیاگری متاخر به نام بر اساس دستور و هنر برای یادگیری نبود و تلاش های استاید بزرگ به در برضر مورد کام، از جمله: چراغ و خیاگری به نام و است و نام و نام، پانچ در ستر و نام!

نمونه در دیف خیاگری و هنر، گوشه بوسلیک به نام که در دستگاه نواز و نام شود، اساتید و نام (نمونه) و نام به نام.

هنگامه، دستگاه، مقام و ادبک موسیقی در ایران

تلاش دکتر دروش طایفه بهشتی، مقام ادبک ای سعادتمندانی که در ایران به واسطه ادبک و وصل کرید و سراییم کافر سودا تا
یکصد نایار محمی با توجه به دشواری در ضیاعی که در کسب جایگاه دولتی دستگاه موسیقی بر بند و بر پاییه نام، دستور مقام فدا در استوار کردند
ضمیمه پاس از خواننده که در امر رسیدن که این کتب گام به سوی به شرف کشور سرافرازم و در خور شما خواننده که در امر و مورد توجه
دولت مجامع، دولتی و موسیقی، و سیاست و به جهت قرار گیرد.

از خوانندگان که در امر تقاضای نامر کونه نظر بایشتهای دولتی و آدرس و آلترویک زیر ارسال نمایند

ayathaghikakavand@gmail.com

یا با شماره هر روز: ۰۹۱۹۷۰۶۶۰۱۷ تماس فرمایید

www.ketab.ir

آرت مشرق ۶۶۶